

Opgave 1 Politieke strijdpunten in Nederland

Bij deze opgave hoort tabel 1 .

Inleiding

Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) bracht in 2014 het rapport 'Verschil in Nederland' uit. Het SCP heeft hiervoor onderzoek gedaan naar opvattingen over politieke strijdpunten.

Gebruik tabel 1.

Na de jaren zestig van de vorige eeuw kenmerkte de Nederlandse cultuur zich bijvoorbeeld als: weinig gezagsgetrouw.

- 2p 1 Leg uit welk **ander** kenmerk van de Nederlandse cultuur na de jaren zestig te herkennen is in de gegevens uit tabel 1. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het kenmerk van de Nederlandse cultuur;
  - een gegeven uit tabel 1 over het gekozen kenmerk.

Een van de opvattingen van Nederlanders in tabel 1 gaat over de Europese eenwording. Opvattingen over Europese eenwording kunnen samenhangen met bindingen van burgers met de nationale staat. Verschillende factoren dragen bij aan binding met de nationale staat.

- 2p 2 Leg uit dat een van deze factoren kan bijdragen aan sterkere affectieve bindingen met Nederland dan met Europa. Gebruik in je uitleg:
- een factor die bijdraagt aan de binding met de nationale staat;
  - een omschrijving van affectieve bindingen.

Gebruik tabel 1.

In de politieke strijdpunten in tabel 1 zijn maatschappelijke thema's te herkennen die verband houden met het proces van globalisering. Zo houdt bijvoorbeeld het strijdpunt over materialisme verband met het thema van de mondiale ecologische problematiek, waarin niet alleen globalisering maar ook het kernconcept rationalisering te herkennen is.

- 4p 3
- Geef voor twee **andere** politieke strijdpunten uit tabel 1 aan welk ander maatschappelijk thema dat verband houdt met globalisering daarin te herkennen is. Gebruik in je antwoord bij elk politiek strijdpunt een ander maatschappelijk thema.
  - Leg uit welke twee **andere** kernconcepten in de opvattingen over deze twee maatschappelijke thema's te herkennen zijn. Gebruik in je uitleg bij elk maatschappelijk thema de naam en de omschrijving van een ander kernconcept.

*Je mag de kernconcepten globalisering en rationalisering **niet** gebruiken.*

- 1p 4 Leg uit dat politieke strijdpunten kunnen voortkomen uit ideologische verschillen. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept ideologie.

In de toelichting bij tabel 1 staan standpunten. Een standpunt bij het strijdpunt over inkomensverschillen is dat de verschillen in inkomens in ons land kleiner moeten worden.

- 1p **5** Geef aan bij welk uitgangspunt van welke politieke stroming dit standpunt het best past. Gebruik in je antwoord:
- de naam van een politieke stroming;
  - een uitgangspunt van de gekozen politieke stroming.

Uit tabel 1 blijkt dat Nederlanders verschillende opvattingen hebben over hoe belangrijk natuur en milieu zijn aan de ene kant tegenover hoe belangrijk economie en werkgelegenheid zijn aan de andere kant.

- 2p **6** Verklaar vanuit het sociaalconstructivisme-paradigma dat Nederlanders verschillende opvattingen hebben over het belang van milieu en economie. Gebruik in je uitleg een kenmerk van het sociaalconstructivisme-paradigma.

Volgens het functionalisme-paradigma zullen verschillen in opvattingen over politieke strijdpunten alleen onder een bepaalde omstandigheid leiden tot een aantasting van de stabiliteit van de samenleving.

- 1p **7** Geef aan welke omstandigheid dit is.

Stel dat je voor een onderzoek naar politieke strijdpunten met verschillende soorten vragenlijsten werkt. Eerst probeer je respondenten te werven voor het beantwoorden van een online vragenlijst. Voor mensen die de online vragenlijst niet kunnen of willen beantwoorden, gebruik je vervolgens een telefonische vragenlijst.

- 1p **8** Leg uit dat het werken met verschillende soorten vragenlijsten de representativiteit van het onderzoek kan vergroten. Gebruik in je uitleg een omschrijving van het begrip representativiteit.

Stel dat je met face-to-face-interviews (direct contact met de respondent) onderzoek wilt doen naar de opvattingen van burgers over politieke strijdpunten.

- 2p **9**
- Geef een voordeel van face-to-face-interviews als onderzoeksmethode voor een onderzoek naar politieke opvattingen.
  - Geef een nadeel van face-to-face-interviews als onderzoeksmethode voor een onderzoek naar politieke opvattingen.

Als je wilt onderzoeken wat voor opvattingen burgers over politieke strijdpunten hebben, moet je onderzoek voldoen aan de eisen van sociaalwetenschappelijk onderzoek.

- 1p **10** Leg uit wat je als onderzoeker moet doen om bij dit onderzoek te voldoen aan de eis van validiteit. Gebruik in je uitleg een omschrijving van het begrip validiteit.

Opgave 1 Politieke strijdpunten in Nederland

tabel 1

Opvattingen over zes politieke strijdpunten, bevolking van 18 jaar en ouder, Nederland, 2014 (in procenten)

	1-4	5-6	7-10	totaal
euthanasie: verbieden (1) - toestaan (10)	8	7	85	100
verantwoordelijkheid: overheid meer (1) - mensen meer (10)	28	29	43	100
inkomensverschillen in Nederland: kleiner (1) - groter (10)	52	36	12	100
Europese eenwording: verder (1) - is al te ver gegaan (10)	24	26	50	100
allochtonen: behoud eigen cultuur (1) - geheel aanpassen (10)	18	27	55	100
materialisme: milieu belangrijker (1) - economie belangrijker (10)	30	37	33	100

Toelichting

In de vraagstelling worden steeds twee tegengestelde standpunten geformuleerd met de vraag om het eigen standpunt met een cijfer tussen 1 en 10 aan te geven. Voorbeeld: Acht procent van de respondenten gaf een cijfer van 1 tot en met 4 op de vraag over euthanasie.

euthanasie: 'Sommige mensen vinden dat euthanasie altijd verboden moet zijn (1). Anderen vinden dat euthanasie mogelijk moet zijn als de patiënt daarom vraagt (10).'

verantwoordelijkheid: 'Sommige mensen vinden dat de overheid meer verantwoordelijk moet zijn om ervoor te zorgen dat iedereen krijgt wat hij nodig heeft (1). Anderen vinden dat mensen meer verantwoordelijkheid moeten nemen om voor zichzelf te zorgen (10).'

inkomensverschillen: 'Sommige mensen vinden dat de verschillen in inkomens in ons land kleiner moeten worden (1). Anderen vinden dat ze groter moeten worden (10).'

Europese eenwording: 'Sommige mensen vinden dat de Europese eenwording nog verder zou moeten gaan (1). Anderen vinden dat de Europese eenwording al te ver is gegaan (10).'

allochtonen: 'Sommigen vinden dat allochtonen in Nederland moeten kunnen leven met behoud van de eigen cultuur (1). Anderen vinden dat zij zich geheel moeten aanpassen aan de Nederlandse cultuur (10).'

materialisme: 'Als u moet kiezen tussen de belangen van natuur en milieu aan de ene kant (1) en de belangen van economie en werkgelegenheid aan de andere kant (10).'

naar: Sociaal en Cultureel Planbureau, 2014

Opgave 2 Conflict in de Zuid-Chinese Zee

Bij deze opgave horen de teksten 1 en 2 .

Inleiding

Over de Zuid-Chinese Zee lopen de spanningen internationaal al jaren hoog op. Sinds 2014 bouwt China op diverse eilanden in de Zuid-Chinese Zee vliegvelden, havens en olieplatforms. China claimt daarmee een deel van de exclusieve economische zone (EEZ) van aangrenzende landen. De EEZ van een land is een gebied waar een land recht heeft op het exploiteren van grondstoffen en op visserij. China brengt zichzelf met deze activiteiten in conflict met omringende landen zoals de Filipijnen. Ook de Verenigde Staten zijn bij het conflict betrokken. Deze opgave gaat over het conflict tussen landen over de EEZ in de Zuid-Chinese Zee.

Gebruik de inleiding.

Externe en interne soevereiniteit zijn kenmerken van een staat.

- 2p 11 Leg uit welke van deze twee vormen van soevereiniteit te herkennen is in het conflict in de Zuid-Chinese Zee. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip externe soevereiniteit of interne soevereiniteit;
  - informatie uit de inleiding waaruit de gekozen vorm van soevereiniteit blijkt.

Gebruik tekst 1.

- 1p 12 Leg uit dat in het conflict in de Zuid-Chinese Zee het internationaal recht moeilijk te handhaven is. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept gezag;
  - informatie uit tekst 1 om gezag te illustreren.

Gebruik tekst 1.

De besluitvormingsmethode is een methode om de machtsverhoudingen tussen staten te meten.

- 3p 13 Beredeneer met de besluitvormingsmethode op welke manier de macht van China ten opzichte van andere landen in de Zuid-Chinese Zee in de toekomst kan toenemen. Gebruik in je redenering:
- een uitgangspunt van de besluitvormingsmethode;
  - informatie uit tekst 1 om het gekozen uitgangspunt te illustreren;
  - de omschrijving van het kernconcept macht;
  - een voorbeeld uit tekst 1 van het kernconcept macht.

Gebruik tekst 2.

- 2p 14 Leg uit dat in het conflict in de Zuid-Chinese Zee het veiligheidsdilemma van nationale staten te herkennen is. Gebruik in je uitleg:
- twee elementen van het begrip veiligheidsdilemma;
  - per element informatie uit tekst 2 waaruit het element blijkt.

Gebruik tekst 2.

De realistische theorieën en de liberale theorieën hebben een verschillende visie op de verhoudingen tussen staten. Beredeneerd vanuit de realistische theorieën is te verwachten dat het conflict in de Zuid-Chinese Zee zich in de toekomst anders ontwikkelt dan beredeneerd vanuit de liberale theorieën.

- 2p **15** Beredeneer op grond van de realistische theorieën een mogelijke ontwikkeling voor het conflict in de Zuid-Chinese Zee. Gebruik in je redenering:
- een kenmerk van de realistische theorieën;
  - de naam en de omschrijving van een kernconcept bij het hoofdconcept verhouding;
  - informatie uit tekst 2 om het gekozen kernconcept te illustreren.

Gebruik tekst 2.

- 2p **16** Beredeneer op grond van de liberale theorieën een mogelijke ontwikkeling voor het conflict in de Zuid-Chinese Zee. Gebruik in je redenering:
- een kenmerk van de liberale theorieën;
  - de naam en de omschrijving van een kernconcept bij het hoofdconcept verhouding;
  - informatie uit tekst 2 om het gekozen kernconcept te illustreren.
- Je mag het gekozen kernconcept uit vraag 15 **niet** gebruiken.*

Bedreiging van de internationale vrede en veiligheid kan een reden zijn voor de VN-Veiligheidsraad om in te grijpen in het conflict in de Zuid-Chinese Zee. China en de Verenigde Staten zijn permanente leden van de VN-Veiligheidsraad.

- 2p **17** Beredeneer of het conflict in de Zuid-Chinese Zee moeilijk of makkelijk via de VN-Veiligheidsraad op te lossen zal zijn. Gebruik in je redenering:
- een kenmerk van de VN-Veiligheidsraad;
  - een kenmerk van het barrièremodel van politieke besluitvorming.

Opgave 2 Conflict in de Zuid-Chinese Zee

tekst 1

Gevecht om rotspunten in de Zuid-Chinese Zee

Negen gedachtestreepjes heeft China in een U-vorm op de kaart van de Zuid-Chinese Zee aangebracht. Vijf daarvan lopen vlak langs de kust
5 van de Filipijnen. “Zonder enige juridische basis!” roept de Filipijnse rechter Antonio Carpio verontwaardigd uit over de ‘negen strepen’-stippellijn, die volgens China sinds
10 1947 bestaat. “Als we die aanspraken van China erkennen, raken we 80 procent van onze exclusieve economische zone kwijt. Voor Brunei is dat zelfs 90 procent en voor
15 Vietnam de helft.”

De rechter van het Filipijnse Hoogerechtshof is op bezoek in Den Haag (...) om uit te leggen waarom de Chinese claim op vrijwel de
20 gehele Zuid-Chinese Zee onaanvaardbaar is. Zijn land vecht die aan voor een tribunaal onder het VN-Zeerecht-verdrag en hoopt op steun van westerse landen. China heeft het
25 tribunaal als onbevoegd afgedaan, ook al heeft het wel het verdrag geratificeerd. (...)

Wat beweegt China in uw ogen?

30 “Het is een combinatie van militaire en economische argumenten. Militair

wil het de Amerikaanse marine het gebied uit werken om het te gebruiken voor zijn eigen nucleaire onderzeeërs. (...) Economisch is de zee
35 voor China belangrijk, omdat grondstoffen als olie en gas hard nodig zijn. En het kost China moeite aan gezond voedsel te komen, nu de eigen landbouwgrond grotendeels
40 vervuild is. De Zuid-Chinese Zee bevat veel vis.”

“De Chinese claim gaat erg ver. Zelfs als je China soevereiniteit over alle eilanden in de Zuid-Chinese Zee
45 toekent, dan nog krijg je niet het zeegebied dat ze met hun ‘negen strepen’-stippellijn opeisen”, zegt Alex Oude Elferink, expert recht van de zee aan de Universiteit Utrecht.
50 Dat China bezig is dat recht te herschrijven, zoals rechter Carpio beweert, vindt hij overdreven: “Ik denk niet dat opeens veel landen zich net zo gaan gedragen als de
55 opkomende grootmacht China.” Maar precedentwerking vreest hij wel: “Het is niet goed voor het internationale recht, wanneer China dat negeert. Andere landen kunnen dan ook
60 denken: ‘We nemen het niet zo nauw’.”

naar: de Volkskrant, 2015

tekst 2

‘Spanning tussen China en de VS loopt op’

China stuurt zijn marine de volle zee op en zet zijn luchtmacht voortaan ‘offensief en defensief’ in boven de Zuid-Chinese Zee op een moment
5 dat de spanningen met de Verenigde Staten snel oplopen. Traditioneel richt China zich op het verdedigen van de eigen kustwateren. Maar de ‘ingewikkelde dreigingen en uit-
10 dagingen in de Zuid-Chinese Zee’ vragen om een nieuwe aanpak. Dat schrijft de Chinese legerleiding in een dinsdag gepubliceerde blauwdruk van een nieuwe defensiestrategie. (...)

15 Recentelijk zijn de VS zich intensiever met het conflict gaan bemoeien. (...) De VS bereiden

militaire oefeningen voor met Australië, en voor het eerst ook met
20 Japan. (...) Tien Zuidoost-Aziatische landen versterken zelfstandig hun marine en kustwacht met forse verhogingen van de defensie-budgetten, meldt defensiespecialist
25 IHS Jane’s Defence Weekly.

Met al die militaire activiteit neemt het risico op potentieel dodelijke incidenten toe, terwijl de scheep-
vaartroutes in dit gebied van cruciaal
30 economisch belang zijn. De VS beweren dan wel dat China het vrije zeeverkeer in gevaar brengt, China zelf is evenzeer afhankelijk van vrije doorvaart en rust in het gebied. (...)

bron: de Volkskrant, 2015

Opgave 3 De achtergrond van politici in Groot-Brittannië

Bij deze opgave horen figuur 1, tabel 2 en tekst 3 uit het bronnenboekje.

Inleiding

In 2014 werd een onderzoek gepubliceerd over de achtergrond van 4000 leiders in de politiek en andere domeinen van het openbare bestuur in Groot-Brittannië. Figuur 1 en tabel 2 zijn afkomstig uit dit onderzoek. In tekst 3 beschrijft de Britse politicoloog Oliver Heath de relatie tussen de achtergrond van politici en kiezersgedrag. Deze opgave gaat over de invloed van de achtergrond van Britse politici op de Britse politiek.

Gebruik figuur 1.

- 2p 18 Leg uit of met figuur 1 wel of niet te bepalen is of er in Groot-Brittannië sprake is van een meritocratie. Gebruik in je uitleg:
- een kenmerk van een meritocratische samenleving;
  - een verschil tussen een samenhang en een causaal verband;
  - gegevens uit figuur 1 om het gekozen verschil te illustreren.

Gebruik tabel 2.

Tabel 2 beschrijft het percentage van de Britse bevolking en van Britse parlementsleden dat een opleiding gevolgd heeft aan een universiteit en aan een topuniversiteit.

- 2p 19 Leg uit dat in tabel 2 een verhoudingsvraagstuk te herkennen is dat samenhangt met politieke macht. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het hoofdconcept verhouding;
  - gegevens uit tabel 2 om verhouding te illustreren;
  - de omschrijving van het kernconcept politieke macht.

Gebruik tekst 3.

In tekst 3 beschrijft politicoloog Heath zijn onderzoek naar de relatie tussen politici van de Labour-partij en kiezers uit de arbeidersklasse.

- 2p 20 Leg uit dat in de door Heath beschreven relatie tussen politici en kiezers een bindingsvraagstuk te herkennen is. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het hoofdconcept binding;
  - informatie uit tekst 3 om binding te illustreren;
  - de omschrijving van een kernconcept bij het hoofdconcept binding.
  - informatie uit tekst 3 om het gekozen kernconcept te illustreren.

Gebruik tekst 3.

- 2p 21 Leg uit dat de identiteit van politici en kiezers, volgens politicoloog Heath, van invloed is op de relatie tussen politici en kiezers. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept identiteit;
  - informatie uit tekst 3 om identiteit te illustreren.

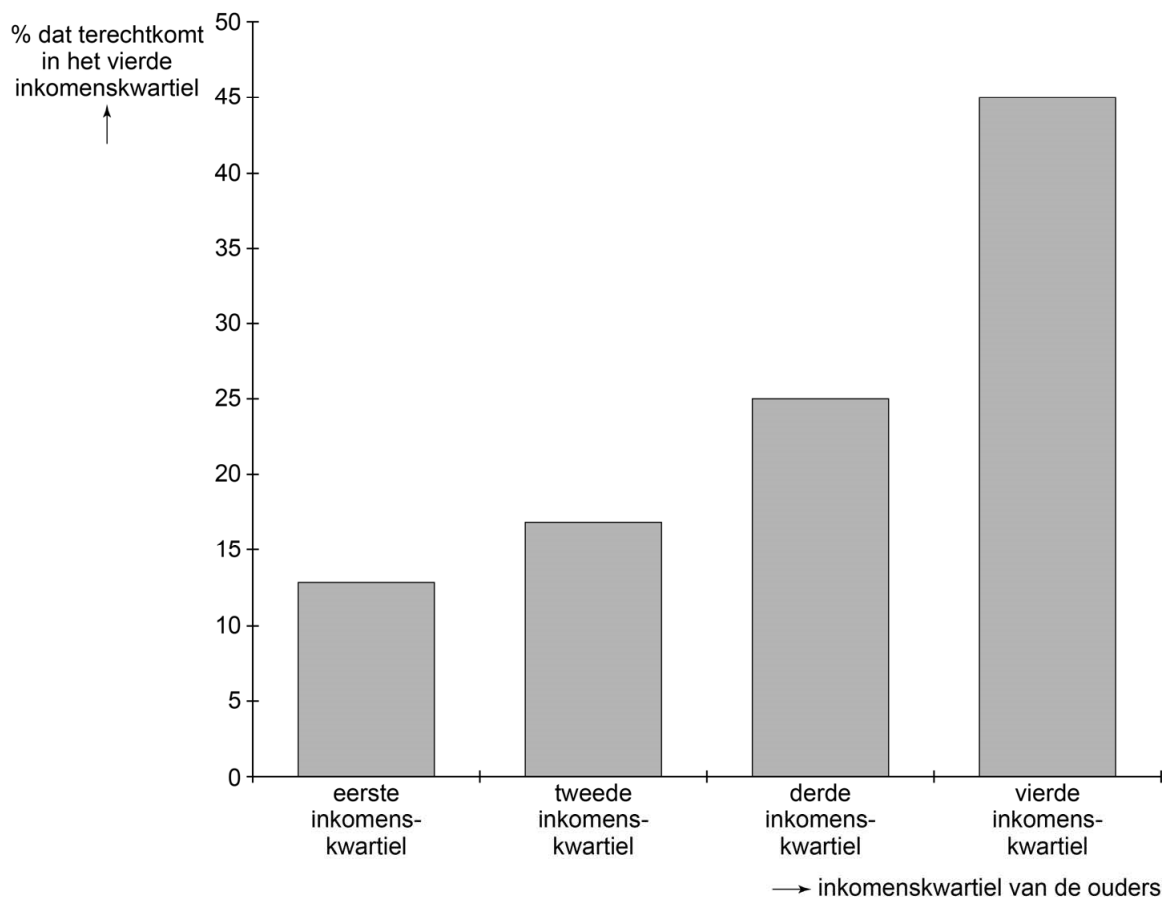

- 1p 22 Leg uit dat politieke socialisatie invloed kan hebben op het stemgedrag van burgers. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept politieke socialisatie.

Opgave 3 De achtergrond van politici in Groot-Brittannië

figuur 1

Percentage mensen in Groot-Brittannië dat terechtkomt in het vierde inkomenskwartiel naar het inkomenskwartiel van de ouders, 2007

naar: www.gov.uk, 2014

Toelichting

De inkomens van alle ouders zijn van laag naar hoog gerangschikt en vervolgens in vier gelijke delen (inkomenskwartielen) verdeeld. Het eerste kwartiel bevat de 25% armste ouders, het vierde kwartiel bevat de 25% rijkste ouders.

tabel 2

**Gevolgte universitaire opleiding van de totale bevolking en van
parlementsleden, Groot-Brittannië, 2013**

	universitaire opleiding gevolgd	universitaire opleiding gevolgd aan 'topuniversiteit' (Oxford of Cambridge)
totale bevolking	38%	0,8%
parlementsleden	83%	24%

naar: www.gov.uk, 2014

tekst 3**Politici uit de arbeidersklasse**

De sociaaleconomische achtergrond van parlementsleden in Groot-Brittannië is in de afgelopen vijftig jaar veranderd. Hoewel er in verhouding tot het aantal arbeiders in de gehele bevolking nooit veel parlementsleden met een arbeidersachtergrond zijn geweest, is dat aantal nu drastisch gedaald. In 1964 had 20% van de parlementsleden een arbeidersachtergrond, in 2010 was dat nog maar 5%.

Deze afname kan bijna helemaal toegeschreven worden aan veranderingen in de Labour-partij, die van oorsprong de arbeidersklasse moest vertegenwoordigen. In 1964 was Labour niet alleen een partij vóór de arbeidersklasse, maar bestond de partij voor 37% uit parlementsleden uit diezelfde klasse. In 2010 was dit gedaald tot minder dan 10%.

In een recent verschenen artikel heb ik onderzocht wat de veranderingen in de sociaaleconomische achtergrond van de volksvertegenwoordigers in Groot-Brittannië voor effect hebben op het stemgedrag.

naar: Oliver Heath, 2015

De resultaten laten zien dat de afname van het aantal Labour-parlementsleden met een arbeidersachtergrond onder kiezers uit de arbeidersklasse een grote invloed heeft gehad op de relatieve populariteit van de partij, zelfs als andere factoren worden meegenomen die normaal gezien in verband worden gebracht met stemgedrag van verschillende klassen. Wanneer in de partij een groot aantal parlementsleden uit de arbeidersklasse zit, zullen kiezers met een arbeidersachtergrond significant vaker Labour stemmen dan kiezers uit de middenklasse.

Er is ook bewijs dat deze processen doorwerken op het niveau van de kiesdistricten. Kiezers uit de arbeidersklasse lijken eerder te kiezen voor een Labour-kandidaat met een arbeidersachtergrond dan kiezers uit de middenklasse. Bovendien ziet de arbeidersklasse Labour als linkser wanneer een kandidaat uit de arbeidersklasse op de kieslijst staat.

Opgave 4 Wie heeft een relatie met wie?

Inleiding

Deze opgave gaat over veranderingen in relatievorming in Nederland. In hoeverre kiezen mensen een partner met dezelfde kenmerken, zoals opleidingsniveau of levensbeschouwelijke overtuiging?

Als mensen met hetzelfde opleidingsniveau een relatie hebben, is er sprake van opleidingshomogamie.

- 2p **23** Verklaar opleidingshomogamie onder hoog opgeleiden vanuit het rationele actor-paradigma. Gebruik in je verklaring:
- een kenmerk van het rationele actor-paradigma;
  - een eigen voorbeeld van economisch kapitaal.
- 1p **24** Leg uit dat een toename van opleidingshomogamie kan leiden tot een toename van sociale ongelijkheid tussen huishoudens. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept sociale ongelijkheid.
- 2p **25** Leg uit dat een toename van opleidingshomogamie ervoor kan zorgen dat de sociale cohesie zowel toeneemt als afneemt. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept sociale cohesie.
- Een toename van opleidingshomogamie onder laag opgeleiden kan gevolgen hebben voor de sociale mobiliteit van hun kinderen.
- 2p **26** Beredeneer of door een toename van opleidingshomogamie onder laag opgeleiden de sociale mobiliteit van kinderen van laag opgeleiden zal toenemen of afnemen. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip cultureel kapitaal;
  - een omschrijving van het begrip sociale mobiliteit.

Naast opleidingshomogamie is er ook homogamie naar levensbeschouwelijke overtuiging. Sinds de jaren zestig van de vorige eeuw trouwen mensen met een bepaalde kerkelijke gezindte in Nederland minder binnen de eigen kring.

- 2p **27** Beredeneer dat sinds de jaren zestig van de vorige eeuw sprake is van een afname van homogamie naar kerkelijke gezindte. Gebruik in je uitleg:
- een sociaal-culturele verandering in Nederland sinds de jaren zestig van de vorige eeuw;
  - de omschrijving van een kernconcept bij het hoofdconcept verandering.